

Makale türü: Araştırma makalesi**Article type:** Research article

Geliş tarihi 02.08.2024

Submitted date

Kabul tarihi 15.11.2024

Accepted date

Elektronik yayın tarihi 31.12.2024

Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Maruf, M., Aydın A., Gündoğmuş, B. (2024). Kümeleme Analizi İle İllerin Milli Görüş Partilerinin Aldıkları Oy Oranlarına Göre Sınıflandırılması Ve Son Yirmi Yılda Yaşanan Değişimin Analizi. *Journal of History School*, 73, 3971-3988.

KÜMELEME ANALİZİ İLE İLLERİN MİLLİ GÖRÜŞ PARTİLERİNİN ALDIKLARI OY ORANLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI VE SON YİRMİ YILDA YAŞANAN DEĞİŞİMİN ANALİZİ¹

Muhammed MARUF², Abdullah AYDIN³ & Bekir GÜNDOĞMUŞ⁴

Öz

Sosyal değişimlerin siyasal değişimlere etki düzeyinin belirlenmesi siyaset biliminin üzerinde sıklıkla durduğu bir konudur. Sosyal ve siyasal değişimler arasındaki ortak veya farklı noktaları belirlemek için kullanılan yöntemler sınırlıdır. Bu değişimlerin gözlemlenmesinde en çok başvurulan yöntem seçimlerdir. Belirli periyotlarda yapılan seçimlerin sonuçlarının il ve bölge bazında karşılaştırmalı analizi değişimlerin ölçülmesine imkan tanımaktadır. Türkiye’de konu ile ilgili yapılan araştırmalar, sosyal alanda gözlemlenen önemli değişimlere karşın seçmenlerin büyük ölçüde siyasi yelpazenin aynı tarafında hareketlilik yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, belli dönemde yüksek oy oranına sahipken ilerleyen yıllarda düşüş yaşayan Milli Görüş partilerinin oy oranlarında yaşanan değişim merkeze alınmıştır. İller bazında yapılan hiyerarşik olmayan kümeleme analizi ile Milli Görüş partilerinin oy oranlarının dönemsel değişiklikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarında yüksek oy alınan dönemlerdeki illerin sınıflandırılması ile düşük oy alınan dönemler için yapılan sınıflandırma kapsamına giren illerde ciddi bir değişikliğe uğramadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Görüş, Kümeleme Analizi, Seçimler, Seçmen Tercihleri.

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1. yazar: %33,33, 2. yazar: %33,33, yazar: %33,33.

² Doç. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İİBF İşletme Bölümü, Orcid: 0000-0002-5388-639X

³ Doç. Dr. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Orcid: 0000-0002-1785-4999

⁴ Doç. Dr. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi Bölümü, Orcid: 0000-0002-4279-5935

Analysis of the Relative Change of the Vote Ratio of Parties in the Elections Made in the Last 30 Years by Clustering Analysis: The Example of Milli Görüş Parties

Abstract

Determining the level of influence of social changes on political changes is a subject that is frequently emphasized in political science. The methods used to identify common or different points between social and political changes are limited. The most commonly used method to observe these changes is elections. Comparative analysis of the results of elections held in certain periods on a provincial and regional basis allows for the measurement of changes. Research on the subject in Türkiye reveals that despite the significant changes observed in the social sphere, voters largely remain on the same side of the political spectrum. In this study, the change in the vote rates of the National Vision parties, which had high vote rates in a certain period and then declined in the following years, is the center of attention. Non-hierarchical clustering analysis on the basis of provinces has been used to reveal the periodical changes in the vote rates of Milli Görüş parties. In the results of the analysis, it was concluded that the classification of the provinces in the periods of high vote rates and the classification of the provinces in the periods of low vote rates did not undergo a significant change.

Keywords: Milli Görüş, Cluster Analysis, Elections, Voter's Preferences.

GİRİŞ

Demokrasinin tecelli edebilmesinin en önemli unsuru elbette adil ve düzenli olarak yapılan seçimlerdir. Bu bağlamda günümüz dünyasında demokrasinin işlerliğinin ve hatta kalitesinin en belirleyici özelliği seçimlerin sağlıklı yapıлып yapılmadığı ile ölçülür. Seçimlerin sağlıklı olabilmesi bakımından ise geniş yelpazeden insanların temsil edilebildiği bir siyasal ortamın olması önem arz etmektedir. Modern dönemde demokrasi üzerine ve özelde temsili demokrasi üzerine çalışmalar yapan Robert Dahl, modern temsili demokrasinin altı adet politik kuruma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bunlar (Dahl, 2010, s.99): Seçimle belirlenmiş memurlar, özgür- adil ve sık sık yapılan seçimler, ifade özgürlüğü, alternatif bilgilenme kaynakları, kurumsal özerklik ve vatandaşların sürece dâhil edilmesi şeklinde sıralanmaktadır. Sadece Dahl değil genel olarak bakıldığında alanda çalışma yapan tüm araştırmacılar demokrasinin olmazsa olmazlarının başına adil seçimleri koymaktadırlar. Bireylerin siyasete olan ilgi ve katkısı elbette sadece seçimlerle ölçülememekle birlikte özellikle demokrasinin yeni konumu bunda ciddi etkili olmuştur. Bunun yanında sistemin ve/veya yeni teknolojilerin sunduğu farklı ve yeni imkânlar sadece seçimleri değil yeni yöntemlerin de siyasal katılımı şekillendirdiğine vurgu yapılmaktadır (Gündoğmuş vd., 2019, s.80-81). Özellikle bilgi iletişim teknolojilerinin geliştiği

son yarım asırlık dönemle beraber temsili demokrasinin durağanlığı ve yozlaşma eğilimi gündemi daha çok işgal etmiş ve yarı doğrudan demokrasi adı altında esasında konum olarak doğrudan demokrasi ve temsili demokrasi arasına konuşlanmış yeni bir kavram ortaya çıkmıştır (Belli ve Aydın, 2012, s. 135-136-137).

Türkiye özelinde ise cumhuriyet öncesinden başlayan ve cumhuriyetin ilanı ile hız kazanan demokratikleşme süreçlerinin sonucunda açık oy gizli tasnifle özdeşleşen dönemin sona erdiği 1950 genel seçimleri ile ilk defa sağlıklı seçimlere ulaşılmıştır. Kentleşme, göç, askeri darbeler, sağ-sol olayları, ekonomik krizler ve ideolojik kutuplaşmalar gibi yoğun siyasi gündeme sahip olan Türkiye’de seçim dönemlerinde ortaya çıkan seçmen eğilimleri farklı perspektiflerden okumaları zorunlu kılmaktadır. Siyasi partilerin seçmen tabanlarının tespiti ve aralarındaki geçişkenlik potansiyelinin ortaya çıkarılması bu anlamda öne çıkan konular arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda yapılan incelemede Türkçe siyaset bilimi literatüründe kantitatif çalışmaların sayıları kayda değer seviyede değildir. Ancak az sayıda akademisyene ait, belli konu ve sınırlı yöntemler kullanılarak yapılan çalışmalara rastlanmaktadır. Bu bağlamda dikkat çekici olanların incelenmesi önem arz etmektedir. Bu noktada anket merkezli çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır. Zira saha araştırmaları yerine kesin sonuçları ortaya konulmuş seçim sonuçları ele alınarak veriler analiz edilen bir çalışma inşa etmek hedeflendiğinden, yöntem ve amaç olarak bu çalışmaya yakın olanlar tercih edilmiştir.

2005 yılında yayınlanan “Türkiye’de parti tercihleri ve ekonomik oylamanın ampirik incelemesi” isimli makalede Başlevent vd. hem ekonomik hem de ekonomik olmayan faktörleri içeren bireysel bir oy niyeti fonksiyonunu tahmin ederek Türkiye’de parti tercihlerini şekillendiren faktörleri incelemişlerdir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre gençler, özellikle erkekler AK Parti’nin seçmen tabanını oluşturmakta olduğu, dönemin ekonomik gelişmelerinden olumsuz etkilenenlerin yanı sıra Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğine karşı çıkanların da AK Parti’ye oy verme olasılığının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kümeleme analizi ile ilgili yapılan çalışmalarda (Şekercioğlu ve Arıkan, 2008; Çarkoğlu, 2002) genel olarak Türkiye’de seçmen eğilimlerinin altı (6) ayrı kümeden oluşacak şekilde üç ana gruba ayrıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna göre; Trakya, Batı Karadeniz ve Ege bölgesi illeri merkez sol eğilimlerin güçlü olduğu bir bölge, HDP’nin öne çıktığı Doğu ve Güneydoğu bölgesi illeri bir diğer bölge ve son olarak bu iki bölgenin dışında kalan ama aynı zamanda bu bölgelerden de önemli oranda oy almayı başaran milliyetçi-muhafazakâr ve

merkez sağ partilerin öne çıktığı bir bölge olmak üzere üç ayrı kümeden bahsetmek mümkün hale gelmektedir. Akarca ve Başlevent'in 2011 yılında yayımlanan çalışmasında da bu kümelemeye dikkat çekilirken, aynı zamanda Türkiye'de seçim dönemlerinde yaşanan önemli siyasi gelişmelere karşın seçmen eğilimlerinin bölgesel niteliğini muhafaza ettiğine vurgu yapılmaktadır.

Çarkoğlu, (2011), çalışmasında AK Parti'nin seçmen desteğinin genişleyen coğrafi tabanı ile birlikte seçim sonuçlarındaki azalan oynaklık ve fraksiyonlaşmanın Türkiye'de hâkim bir parti sisteminin ortaya çıkışının işaretleri olarak alınabileceğine vurgu yapmıştır. Makale bu durumu istatistiksel analizlerle ortaya koymuştur.

Aydın (2019), çalışmasında Hatay ölçeğinde 2014 yerel seçimlerinin belediye meclis üyeliği bağlamında kümeleme ve çok boyutlu ölçekleme analizleri ile değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu sayede Hatay iline bağlı ilçeler arasında farklılık ve benzerliklerin olup olmadığı, farklılık ve benzerlik var ise hangi ilçeler arasında yaşandığı ve bunun sebeplerinin tespit edilmiştir. Yapılan hiyerarşik kümeleme analizi sonucunda Hatay'ın ilçelerinin 3 farklı küme altında toplandığı, bu kümelemeye Cumhuriyet Halk Partisinin durumunun sebep olduğu, hiyerarşik olmayan kümeleme analizine göre de ilçelerin 3 küme altında toplandığı ve Anova analizi sonucuna göre bu kümelemede en önemli etkenin yine Cumhuriyet Halk Partisinin durumunun olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında analize göre ilçelerin benzerlikleri ortaya konmuştur.

Gençkaya ve Bakırcı (2022), yapmış oldukları çalışmada, 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri sonuçlarını kullanarak kümeleme yöntemiyle ilçe düzeyinde oy verme örüntüsünün coğrafi dağılımını ortaya koymuşlardır. Analiz, K-ortalamalar tekniği ile yapılan kümelemeler sonucunda ilçe temelli güçlü bir oy verme örüntüsünün bulunduğunu, bu örüntünün daha önce yapılan il temelli çalışmalara oldukça benzediğini göstermektedir.

Aydoğan Ünal 2020'de yapmış olduğu çalışmada, 24 Haziran 2018 seçimlerinde seçmen tercihlerinin oluşturduğu optimal küme sayısını iki aşamalı kümeleme analizini kullanarak hesaplamıştır. Bunun için ilk aşamada Akaike Bilgi Kriteri (AIC) kullanarak çeşitli kümeleme çözümlerinin performansı karşılaştırılmış ve ikinci aşamada en iyi performans gösteren kümeleme seçeneği belirlenmiştir. Çalışmada seçmen tercihlerinin üçlü kümeleme modeli oluşturduğu ve kümeleri oluşturan iller arasında önemli ölçüde mekânsal yakınlığın olduğu ifade edilerek, oy verme kararında coğrafyanın belirleyici etkisini ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada Milli Görüş geleneğini temsil eden Refah Partisi, Fazilet Partisi ve Saadet Partisi'nin 1995, 1999, 2015 ve 2018 genel seçimlerinde aldıkları oy

oranları kullanılarak kümeleme analizi yapılmıştır. Çalışmada veri olarak oy oranlarının kullanılmasının temel nedeni, partilerin aldıkları oy oranı Türkiye genelinde düşmüş olsa dahi nispi olarak yüksek, orta düzey ve düşük oy alan illerin gruplandırılabilmesidir. Çalışmanın temel amacı; Milli Görüş Partilerinin yüksek, orta seviyede ve düşük oy aldıkları şehirlerin 20 yıllık süreçte değişim durumunun analiz edilmesidir. Böylece Milli Görüş partilerinin oy beklentisi bağlamında iller bazında hedef kitesinde değişim yaşanmış olup olmadığının analiz edilmesi amaçlanmıştır.

TÜRKİYE’DE GENEL SEÇİMLER VE SEÇMEN TERCİHLERİ

1946 yılında yapılan seçimler Türkiye’de demokrasi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu seçimler aynı zamanda halkın doğrudan milletvekili seçtikleri ilk tek aşamalı seçimler olmuştur. Seçim sisteminin yarışmaya müsaade etmesine rağmen oy sayımındaki antidemokratik yapı CHP iktidarını 1950 seçimlerine kadar devam ettirmiştir. 1950 seçimleri ile beraber Türkiye belli dönemlerde kesintiye uğrasa da işleyen bir demokrasiye sahip olmaya başlamıştır (Ustabulut, 2018, s.352-353). 1950 sonrası seçimlere genel olarak bakmak gerekirse; 1954, 1957, 1961, 1965, 1969, 1973, 1977, 1983, 1987, 1991, 1995, 1999, 2002, 2007, 2011, 2015 (Haziran), 2015 (Kasım) 2018 ve son olarak da 2023 yılı itibariyle son ve cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ikinci seçimi gerçekleşmiştir (YSK, 2023). Görüldüğü üzere muhtıra ve darbe dönemleri dışında normalin üzerinde bir sayıda seçim yapılmıştır. Bunun temel nedeni siyasal istikrarsızlıklar neticesinde gerçekleşen erken genel seçimlerdir.

Türkiye’de seçmen davranışlarının anlaşılması ile ilgili yapılan çalışmalarda genel olarak Şerif Mardin tarafından Edward Shills’e atıfla Türkiye’ye uyarlanan merkez-çevre yaklaşımı öne çıkmaktadır. Buna göre, siyasal elitleri temsil eden merkez ile bunun dışında kalan geniş bir çevrenin mücadelesi üzerine kurgulanan siyasal sistem Türkiye’de seçmen eğilimlerinde de ana belirleyici olmaktadır. Çok partili yaşama geçilmesinden itibaren merkez CHP bünyesinde temsil edilirken, çevre ise Demokrat Parti ile birlikte başlayan merkez sağ siyaset üzerinden şekillenmeye başlamaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren merkezin iktidarını kurma ve çevreye karşı kollama çabası içerisinde olması çevre ile gerilimli bir sürecin inşa edilmesine de zemin hazırlamıştır (Tuncel ve Gündoğmuş, 2012, s.143). Kültürel ayrışma ile kendisini somutlaştıran bu karşı karşıya gelme durumuna, tıpkı göç ve nüfus mübadelesi gibi, 1950 sonrası dönemde başlayan kırdan kente göç süreci de belirleyici etkide bulunmuştur. Coğrafi olarak da çevrede (taşra-kır) yaşamını sürdüren ve büyük ölçüde dini hassasiyete ya da muhafazakâr yaşam tarzına sahip geniş kesimlerin değerleriyle

birlikte merkezde yer alma eğilimi göstermeleri seçmen tercihlerinin belirginleşmesine imkân sağlamıştır. Bununla birlikte her iki partinin de (CHP ve DP) aslında siyasal yelpazede merkeze yakın ideolojik duruşa sahip oldukları ve esasında mücadelenin iktidar mücadelesi şeklinde cereyan ettiği de unutulmamalıdır. Nitekim bir taban hareketi olarak 1970 yılında kurulan ve geniş bir toplumsal tabana ulaşma potansiyeli taşıyan Milli Nizam Partisi ile birlikte çevrenin gerçek anlamda Milli Görüş partilerince temsil etmeye başladığı bilinmektedir (Tuncel ve Gündoğmuş, 2012, s.146).

Türkiye’de 1960 darbesiyle birlikte kesintiye uğrayan demokratik yaşam, takip eden yıllarda ideolojik kutuplaşmaların ve ekonomik krizlerin gölgesinde istikrarsız hükümetlerin kurulmasına sahne olmuştur. 1971 muhtırası ve 1980 askeri darbesinin ardından ise merkez ve çevreyi temsil bakımından en az ikişer parti kurulmuş, parti sistemi parçalanmış, marjinal olarak görülen dinsel, milliyetçi ve etnik kimlikleri temsil eden partiler geleneksel parti sistemini daha da karmaşıktırmıştır. Refah Partisi’nin dini hassasiyetlere sahip kitleleri temsil ederken 1991 ve 1995 seçimlerinde sosyal adalet söylemini öne çıkartması ve bu sayede kitlesel desteğini artırması ile yine Milliyetçi Hareket Partisi’nin 1999 seçimlerinde merkez sağ seçmenlerden de oy alma başarısı buna örnek gösterilebilmektedir (Akgün, 2000, s.80).

3 Kasım 2002 seçimleri ise Türkiye’de merkez-çevre ilişkileri bakımından yeni bir dönemi başlatmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) çevreyi oluşturan geniş toplumsal kesimlerin desteğini takip eden tüm seçimlerde de koruyan ve çoğunlukla artıran bir grafik sergileyerek merkez-çevre geriliminde çevrenin merkeze yerleşmesine zemin oluştururken, aynı zamanda çevrede yeni aktör arayışı da ortaya çıkmıştır. Bu süreçte Halkların Demokrasi Partisi’nin (HDP) öncülü partiler toplumsal tabanını genişletme imkânına kavuşmuştur.

MİLLİ GÖRÜŞ HAREKETİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

Türkiye’de çok partili ve yarışmacı ilk seçim her ne kadar 1950 yılına dayansa da demokrasinin tam tecelli etme süreci daha sonrasında gelmiştir. Zira seçimlere katılan partilerin azlığı ve siyasal oligarkların sadece iki partili bir seçim sistemi beklentisi istenilen demokrasi seviyesine ulaşılmasına engel olmuştur. Bu bağlamda Türkiye’de demokratik gelişmişlik açısından milliyetçi geleneğin ve Milli Görüş geleneğinin siyasal alanda varlık göstermesi önem arz etmektedir (Yalanız ve Zabun, 2021, s.752-753).

Bu çalışmada ele alınan Milli Görüş Hareketi (MGH) bir makine profesörü olan Necmettin Erbakan tarafından başlatılmış ve Türkiye siyasetinin temel yapı

taşlarından biri haline gelmiştir. Hareket içerisinde belli dönem bulunmuş kişilerden Cumhurbaşkanları ve Başbakanlar olmak üzere her türlü üst düzey yönetici siyaset sahnesinde yer almıştır (Yalanız, 2021, s.86-87).

Osmanlı Devleti'nin ardından Türkiye'nin emekleyen siyasal ortamında tek parti sürecinin ardından Osmanlı'dan beri süregelen siyasal, kültürel dini anlayış ile bunların mücessem hale geldiği gruplar etkinliğini yitirmemiş ve Türkiye siyasetinin önemli bir ögesi olarak varlığını sürdürmüştür (Yeşilada, 2002, s.62). Bu çerçevede Türkiye'de siyasal hayata Cumhuriyetle birlikte biri Batılılaşma diğeri de İslami olmak üzere iki ana siyasi akımın etki ettiği varsayılmıştır. Çok partili siyasal düzene geçilmesi ile beraber toplumda dindarlar, muhafazakârlar ve Batıcılar olmak üzere üç farklı karakteristik kesim ortaya çıkmıştır (Zengin, 1992, s.9). Bu fasit daireyi kıran Milli Görüş Hareketi, öncülü olan diğer bazı hareketlerden ayrılarak geniş halk kitlelerine yayılmanın ve siyasal hayatta var olabilmenin yolunu bulmuştur (Yalanız, 2011, s.11-12). Bunun yanında Milli Görüş, yalnızca siyasal bir hareket olmakla yetinmeyip “Adil Düzen” teorisi (Öztürk, 2017, s.154-156) gibi topyekûn bir sistem alternatifi sunarak hem sorunu tespit etme hem de çözümü önerme gibi bir ideolojik misyona sahip olmuştur.

MGH, 1969 yılında daha önce başlamış düşünsel hareketin vücut bulmuş hali olarak, Bağımsızlar Hareketi ile başlamıştır⁵. Ardından ilk siyasal parti tecrübesi olarak Milli Nizam Partisi (MNP) 1970 yılında kurulmuş ancak bu partinin varlığı çok kısa süreli olmuştur. 1971'de kapatılan Milli Nizam Partisi'nin ardından ikinci parti olarak Milli Selamet Partisi kurulmuştur (Sarıbay, 2004, s.60-61). Bu parti 1973 seçimlerinin ardından kurulan koalisyon hükümetinde yer alarak ilk defa iktidar tecrübesi yaşamış, ülke iç ve dış siyasetinde söz sahibi olmuştur. Bu bağlamda MGH'nin temsil ettiği ve marjinalize edilmeye çalışılan kesim hem siyasetle dolayısıyla demokrasi ile hem de devletle barışma fırsatı bulmuştur. Hareket, 1980 askeri darbesinin ardından yaşanan yasaklı dönemin ardından Refah Partisi ismiyle siyasete kaldığı yerden devam etmiştir. Refah Partisi özellikle 90'lı yıllar siyasetine damga vurmuş, 1995 seçimlerinin ardından en büyük parti olarak iktidara gelmiş ve genel başkan Necmettin Erbakan Başbakanlık görevini üstlenmiştir. Refahyol Hükümeti olarak bilinen koalisyon döneminde 28 Şubat süreci olarak da nitelendirilen post modern askeri darbe yaşanmış, Refah Partisi seçimlerde en çok oyu almış parti olmasına rağmen iktidardan indirilmiş ve kapatılmıştır (Çelebi, 2019, s.48-49). Yerine kurulan Fazilet Partisi de bir genel seçime girebilmiş ve öncülü Refah Partisi gibi

⁵ Bağımsızlar Hareketi, Necmettin Erbakan ve arkadaşlarının 1969 seçimlerine farklı illerden bağımsız aday olarak girmelerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu seçimlerde bağımsız adaylar arasında yalnızca Necmettin Erbakan Konya'dan milletvekili seçilmiştir. Detaylar için bkz. (Arpacı, 2020, s. 20-21)

antidemokratik yöntemlerle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. Fazilet Partisi'nin ardından Saadet Partisi çatısı altında yeniden partileşen MGH'de, bu kez de parti içinde gelişen gelenekçi-yenilikçi ayrımı nedeniyle Saadet Partisi'nin yanı sıra AK Parti adıyla Milli Görüşü kökenlerini reddetmeyen ama "*gelişerek değiştiklerini*" ifade eden yeni bir parti kurulmuştur. Bu gelişmeyi takiben 2002 yılında yapılan ilk seçimlerde AK Parti tek başına iktidara gelmiş, Saadet Partisi de baraj altında kalarak Meclis'e girememiştir. Bu süreçten sonra AK Parti'nin ideolojik esnekliği sayesinde farklı koşullarda Milli Görüş söylemine yakınlaştığı veya uzaklaştığı dönemler yaşanmış, ancak Saadet Partisi Milli Görüş geleneğinin devamı niteliğinde varlığını sürdürmüştür.

YÖNTEM

Kümeleme analizi, birimlerin özelliklerine göre benzerlik durumları göz önüne alınarak gruplara ayrılmasında kullanılan bir analiz yöntemidir. Kümeleme analizi ile analize dahil edilen birimler küme içi benzerlikler maksimum, kümeler arası benzerlikler minimum olacak şekilde kendi aralarında homojen, gruplar arasında heterojen yapılara ayrılır (Jureedi vd., 2020, s.39). Segment analizi ve Taksonomi analizi olarak da isimlendirilen kümeleme analizinde başlangıçta hangi sınıflar altında yer alacağı bilinmeyen birimlerin çok sayıda kategoriye ayrılması hedeflenir (Saidong vd., 2023, s.586). Kümeleme analizinin en önemli avantajlarından birisi yöntemin örneklem büyüklüğüne duyarlı olmamasıdır. Dolayısıyla sınırlı sayıda veri ile kümeleme analizinin gerçekleştirilmesi mümkündür. Kümeleme analizinde uygulayıcılar veri setine göre kümelerin nasıl tanımlanacağını ve kümeleme işlemi yapılacak veri seti için hangi yöntemin daha uygun olduğunun belirlenmesi konusunda karar verme durumunda kalmaktadır (Csizer ve Jamieson, 2012, s.1).

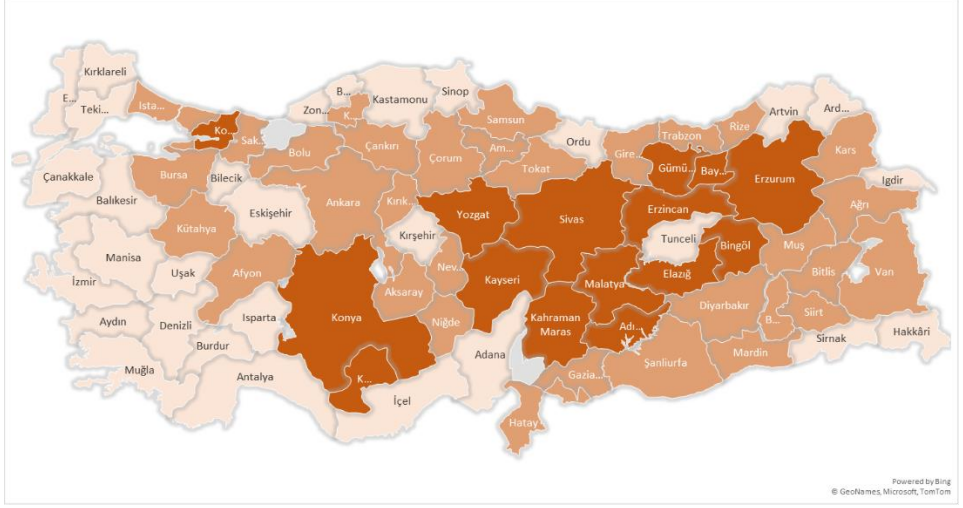
Literatürde yaygın şekilde kullanılan kümeleme analizi yöntemleri, hiyerarşik kümeleme analizi yöntemleri ve hiyerarşik olmayan kümeleme analizi yöntemleri olmak üzere iki temel başlık altında ele alınmaktadır. Hiyerarşik kümeleme analizi yöntemlerinde küme sayısı önceden belli değildir. Kümelerin yapısının daha anlaşılır şekilde gösterilmesi için dendogram diye ifade edilen ağaç diyagramı benzer grafikler kullanılır. En yaygın şekilde kullanılan hiyerarşik kümeleme yöntemi Ward bağlantı kümeleme yöntemidir (Yılmaz ve Patır, 2011, s.103). Hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemlerinde ise küme sayısı araştırmacı tarafından belirlenebilmektedir. Hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemlerinden literatürde en yaygın olarak kullanılan yöntemler; k-ortalama kümeleme, medoid kümeleme yöntemleridir.

Bu çalışmada uygulanan k-ortalama kümeleme yönteminde ilk adım olarak küme sayısı (k) belirlenir. Daha sonraki adımda algoritma kümeler için rastgele k birim seçerek başlangıç merkezlerini oluşturur. Üçüncü adımda birimler küme merkezlerine olan Öklid uzaklığı değerlerine göre belirlenen k sayıda kümeye atanır. Dördüncü adımda ise Kümedeki tüm verilerin ortalama değerleri yeniden hesaplanarak küme merkezi güncellenir. Küme atamaları değişmeyecek duruma gelinceye veya maksimum iterasyon sayısına ulaşıncaya kadar üçüncü ve dördüncü adımdaki işlemler uygulanmaya devam edilir (Kassambara, 2017, s.38).

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmada Türkiye'deki illerin 1995, 1999, 2015 ve 2018 genel seçimlerinde Milli Görüş partilerinin aldıkları oy oranlarına göre, kümeleme analizi ile yüksek oy alınan iller, orta düzeyde oy alınan iller ve düşük oranda oy alınan iller şeklinde sınıflandırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Refah Partisi'nin 1995 seçimlerinde, Fazilet Partisi'nin 1999 seçimlerinde aldıkları oy oranları kullanılarak kümeleme analizi yapılmış ve iller düşük, orta düzey ve yüksek oy alınan iller olarak sınıflandırılmıştır. Aynı şekilde Saadet Partisi'nin 2015 Kasım ve 2018 seçimlerinde aldıkları oy oranlarına göre de iller sınıflandırılarak 20 yıllık süreçte illerin oy oranlarına göre yapılan sınıflandırmasında yaşanan değişim analiz edilmiştir. Ayrıca illerin oy oranlarına göre sınıflandırılmasında 20 yıl içerisinde yapılan iki farklı sınıflandırmanın benzerliğinin analiz edilmesi amacıyla Spearman sıra korelasyonu analizi yapılmıştır. İllerin nüfus farklılıklarının analiz sonuçlarını etkilememesi için analiz partilerin aldıkları oy oranları baz alınarak gerçekleştirilmiştir. 1995 seçimlerinde 79 il mevcut olduğu için analiz 79 ille sınırlı tutulmuştur. Çalışmada illerin partilerin aldıkları oy oranlarına göre düşük, yüksek ve orta düzey oy alınan iller olmak üzere 3 gruba ayrılması amaçlandığı için analiz yöntemi olarak hiyerarşik olmayan kümeleme analizi yöntemlerinden k-ortalama kümeleme yöntemi tercih edilmiştir.

Yapılan kümeleme analizi sonuçlarına göre Refah Partisi'nin 1995 seçimlerinde, Fazilet Partisi'nin 1999 seçimlerinde aldıkları oy oranlarına göre yapılan kümeleme analizi sonuçlarına göre küme üyelikleri baz alınarak oluşturulan Türkiye haritası Şekil 1'de verilmiştir. Haritada yer alan en açık renkli iller 1995 ve 1999 seçimlerinin sonuçlarına göre nispeten en düşük oy alınan illeri, en koyu renkli iller ise iki seçim sonucuna göre partilerin en yüksek düzeyde oy aldığı illeri ifade edecek şekilde, en düşük oy alınan iller, orta düzeyde oy alınan iller ve yüksek oy alınan iller olarak 3 farklı renkle renklendirilmiştir.

Şekil 1. 1995 ve 1999 genel seçim sonuçlarına göre illerin küme üyelikleri baz alınarak hazırlanan Türkiye haritası

Yapılan kümeleme analizi sonuçlarına göre son küme merkezlerine olan uzaklık ve son küme merkezleri Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1.

Son küme merkezlerine olan uzaklık

Küme	1	2	3
1		30,884	15,849
2	30,884		15,037
3	15,849	15,037	

Tablo 2.

Son küme merkezleri

	1	2	3
1995 ORAN	7,93	24,83	16,43
1999 ORAN	11,6	37,45	24,98

Refah Partisi’nin 1995 ve Fazilet Partisi’nin 1999 seçimlerinde aldıkları oy oranlarına ilişkin kümeleme analizi sonuçlarının elde edilmesinden sonra Saadet Partisi’nin 2015 Kasım ve 2018 seçimlerinde aldığı oy oranlarına göre illerin gruplandırılması amaçlı kümeleme analizi yapılmıştır. Haritada yer alan en açık renkli iller 2015 ve 2018 seçimlerinin sonuçlarına göre nispeten en düşük oy

Kümeleme Analizi ile İllerin Milli Görüş Partilerinin Aldıkları Oy Oranlarına Göre...

alınan illeri, en koyu renkli iller ise iki seçim sonucuna göre partilerin en yüksek düzeyde oy aldığı illeri ifade edecek şekilde, en düşük oy alınan iller, orta düzeyde oy alınan iller ve yüksek oy alınan iller olarak 3 farklı renkle renklendirilmiştir.

Şekil 2. 2015 ve 2018 genel seçim sonuçlarına göre illerin küme üyelikleri baz alınarak hazırlanan Türkiye haritası

2015 ve 2018 seçim sonuçları baz alınarak yapılan kümeleme analizi sonuçlarına göre son küme merkezlerine olan uzaklık ve son küme merkezleri Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3.

Son küme merkezlerine olan uzaklık

	1	2	3
1		0,735	1,76
2	0,735		1,026
3	1,76	1,026	

Tablo 4.

Son küme merkezleri

	1	2	3
2015 ORAN	0,48	0,86	1,34
2018 ORAN	0,92	1,55	2,46

Kümeleme analizi ile illerin düşük, yüksek ve orta düzeyde oy alınan iller şeklinde gruplandırılmasından sonra 1995 seçimlerinde Refah Partisi'nin, 1999 seçimlerinde Fazilet Partisi'nin, 2015 ve 2018 seçimlerinde Saadet Partisi'nin aldıkları oy oranlarına göre illerin sıralamasının ne kadar benzerlik gösterdiğinin tespit edilmesi amacıyla Spearman Sıra Korelasyonu analizi yapılarak sıralama değerlerine ilişkin korelasyon sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Milli Görüş partilerinin 4 seçimde aldığı oylara göre sıralama illerin değerleri arasındaki korelasyon

		REFAH	FAZILET	SAADET1	SAADET2
1995	Sıra Korelasyonu	1	,906**	,420**	,625**
	P		0,000	0,000	0,000
1999	Sıra Korelasyonu		1,000	,380**	,510**
	P			0,001	0,000
2015	Sıra Korelasyonu			1,000	,750**
	P				0,000
2018	Sıra Korelasyonu				1,000
	P				

SONUÇ

Teknolojik gelişmelerin bu denli toplumları etkilediği bir dönemde siyasal alanda yaşanan değişimlerin seyri ile ilgili genel kanı değişimlerin çok hızlı bir seyir izleyeceği noktasındadır. Ancak derinlemesine bir bakış sergilendiğinde değişim denilen olgunun etkili olduğu fakat bu etkinin toplumsal kümeler veya gruplar arasında bir geçiş değil toptan toplumun kendisinin katı bir halde başka yere doğru gitmesi şeklinde seyir takip ettiği görülmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışma Milli Görüş Hareketinin 90'lı yıllarda ciddi oylar aldıktan sonra yaşanan değişimlerle oy oranı düşen birbirinin devamı durumundaki partilerinin oylarının oransal değişimini ortaya koyarak küreselleşme, teknoloji ve diğer etkenlerin etkisiyle toplumların yaşadığı düşünüldüğü değişimi ölçmektedir. Nitekim bu çalışmanın temel amacı Milli Görüş partilerinin 30 yıllık süreçte yaşanan seçimlerde aldıkları oy oranlarına göre oy aldıkları yüksek, düşük ve orta düzeyde

oy aldıkları illerin gruplandırılması ve oy oranlarına göre oluşan gruplarda 30 yıllık süreçte yaşanan değişimin değerlendirilmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda Refah Partisi'nin 1995 seçimlerinde, Fazilet Partisi'nin 1999 seçimlerinde, Saadet Partisi'nin 2015 Kasım ve 2018 seçimlerinde aldıkları oy oranlarına göre iller kümeleme analizi ile sınıflandırılarak düşük, orta düzey ve yüksek oy alınan illerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Hiyerarşik olmayan kümeleme analizi ile yapılan sınıflandırmalar sonucunda illerin yer aldığı gruplarda 30 yıllık süreçte yaşanan değişimin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda 1995 ve 1999 seçim sonuçlarına göre yüksek oy alınan iller arasında bulunan Kocaeli, Bayburt, Konya illerinin 2015 ve 2018 seçim sonuçlarına göre de yüksek oy alınan iller arasında olduğu görülmektedir. 1995 ve 1999 seçim sonuçlarına göre yüksek oy alınan iller grubunda olan Adıyaman, Elazığ, Erzurum, Gümüşhane, Sivas, Malatya, Kahramanmaraş, Karaman illeri ise 2015 ve 2018 seçim sonuçlarına göre orta düzeyde oy alınan iller arasında görülmektedir. 1995 ve 1999 seçim sonuçlarına göre yüksek oy alınan iller grubunda görülen Yozgat ve Bingöl illeri ise 2015 ve 2018 seçim sonuçlarına göre düşük oy alınan iller grubunda yer almaktadır. Yüksek oy alınan iller grubundan hem orta seviye hem de düşük oy alınan iller grubuna geçen iller incelendiğinde söz konusu illerin sosyolojik olarak Saadet Partisi ile aynı tabandan beslenen Ak Parti'nin yüksek oy aldığı iller olduğu görülmektedir. Bundan dolayı Milli Görüş partisi olan Saadet Partisi'nin oylarının söz konusu illerde nispi olarak düşmüş olmasının, söz konusu illerdeki seçmenin ideolojik tercihinin değişmesi şeklinde değil, oyların aynı kökenden geldiği düşünülen başka bir partiye kaydığı şeklinde yorumlanması mümkündür.

Bununla birlikte, 1995 ve 1999 seçimlerinde düşük oy alınan iller grubunda bulunan illerin 2015 ve 2018 seçim sonuçlarına göre düşük oy alınan iller ile büyük oranda aynı iller olduğu söylenebilir.

Tablo 5'de yer alan sonuçlara göre Milli Görüş partilerinin 1995 seçimlerinde aldıkları oy oranlarına göre yapılan sıralama değerleri ile 1999 seçimlerinde alınan oy oranlarına göre yapılan sıralama değerleri arasında 0,910 gibi güçlü düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. Aynı şekilde 2015 seçimlerinde alınan oy oranlarına ilişkin sıralama değerleri ile 2018 seçimlerinde alınan oy oranlarına göre yapılan sıralama değerleri arasında da yüksek sayılabilecek düzeyde (0,750) korelasyon bulunmuştur. 1995 seçimlerine alınan oy oranlarına ilişkin sıralama değerleri ile 2018 seçimlerinde alınan oy oranlarına ilişkin sıralama değerleri arasında orta düzeyin üzerinde (0,625), 1999 seçimleri ile 2018 seçimleri ve 1995 seçimleri ile 2015 seçimlerinde alınan oy oranlarına ilişkin sıralama değerleri arasında orta düzeyde sıra korelasyonu elde edilmiştir. 79 ilin seçimlerde alınan

oy oranlarına göre sıralandığı göz önüne alınırsa, farklı seçimlerde elde edilen sonuçlara göre yapılan sıralamaların birbirine benzerlik oranlarının istatistiksel olarak kayda değer düzeyde çıkması, kümeleme analizinde elde edilen yüksek, düşük, orta düzey oy alınan illerin benzer olması sonucunu destekler niteliktedir.

Analizin de gösterdiği gibi toplumların yaşamış oldukları değişimlerin boyutu toplumları değiştirmekte ancak oy verme davranışlarında siyasal yelpazenin aynı noktasına doğru bir yönelişe sevk etmektedir. Bu netice aynı zamanda bugüne kadar yapılan araştırmalara da yansıdığı şekliyle seçmenlerin coğrafi dağılımına paralel bir görünüm arz etmektedir. Bu bağlamda toplumların yaşamış olduğu değişimlerin siyasal alanda dönüşüm getireceği savının ayaklarının yere oturmamaktadır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akarca, A. T. & Başlevent, C. (2011). Persistence in regional voting patterns in Turkey during a period of major political realignment. *European Urban and Regional Studies*, 18(2), 184-202.
- Akgün, B. (2000). Türkiye’de seçmen davranışı: Partizan tutumlar, ideoloji ve ekonomik faktörlerin oy vermeye etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4) , 75-92.
- Arpacı I. (2020). Söylemden ideolojiye Erbakan ve Milli Görüş. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 3(1), 16-37.
- Aydın, A. (2019). 2014 yerel seçimlerinin belediye meclis üyeliği bağlamında kümeleme ve çok boyutlu ölçekleme analizleri ile değerlendirmesi: Hatay’da bir uygulama. *International Journal of Academic Value Studies*, 5(2), 287-302.
- Başlevent, C., Kirmanoğlu, H. & Şenatalar, B. (2005), Empirical investigation of party preferences and economic voting in Turkey. *European Journal of Political Research*, 44, 547-562.
- Belli, A. & Aydın, A. (2012). Yerel demokrasi ve katılım: Kahramanmaraş ve Hatay illerinin karşılaştırılması. *II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 136-147).
- Csizer, K., & Jamieson, J. (2012). Cluster analysis. C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics* içinde (s.1-6). Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781405198431.wbeal0138>.

- Çarkoğlu, A. (2002). The rise of the new generation pro-Islamists in Turkey: The justice and development party phenomenon in the november 2002 elections in Turkey. *South European Society and Politics*, 7(3), 123-156.
- Çarkoğlu, A. (2011). Turkey's 2011 general elections: Towards a dominant party system? *Insight Turkey*, 13(3), 43-62.
- Çelebi, M. B. (2019). Sosyal bölünmeler sonucu ortaya çıkan siyasal partiler ve Milli Görüş Hareketi: MSP ve RP örneği. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 34-53.
- Dahl, A. R. (2010). *Demokrasi Üzerine* (2.). Baskı. (Betül Kadioğlu, Çev.). Phoenix (Orijinal Eserin Yayın Tarihi 1998).
- Gençkaya, Ö. F. & Bakırcı, E. (2022). Türkiye'de seçim coğrafyası: 24 Haziran 2018 seçimleri üzerine ilçe temelli bir analiz. *Yasama Dergisi*, (46), 73-112.
- Gündoğmuş B., Maruf M. & Aksu H. (2019). Sosyal medya kullanımının siyasal katılıma etkisinin Şırnak il örneğinde ölçülmesi. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 78-103.
- Jureedi N. V. V. K., Rosalina K. M. & Kumar N. P. (2020). Clustering analysis and its application in electrical distribution system. *International Journal of Recent Advances in Engineering & Technology*, 8(6), 38-43.
- Kassambara A. (2017). *Practical Guide to Cluster Analysis in R Unsupervised Machine Learning*. Statistical Tools for High-Throughput Data Analysis.
- Öztürk, M. (2017). Adil ekonomik düzen'de artı(k) değer paylaşımı. *Turkish Studies*, 12(8), 149-170.
- Saidong L., Yaowen X. & Zhiping L. (2013). The application of student evaluation of online teaching based on clustering analysis method. *International Conference on Education Technology and Management Science*, 586-588.
- Şekercioğlu, E. Arıkan, G. (2008). Trends in party system indicators for the july 2007 Turkish elections. *Turkish Studies*, 9(2), 213-231.
- Sarıbay A. Y. (2004). *Global Toplumda Din ve Türkiye*. Everest.
- Tuncel, G. & Gündoğmuş, B. (2012). Türk siyasetinde merkez-çevrenin dönüşümü ve geleneksel merkezin konumlanma sorunu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(14), 137-158.

- Ustabulut, B. (2018). Temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri çerçevesinde Türkiye’de ülke seçim barajı uygulaması. *İnsan ve İnsan*, 5(18), 341-358.
- Ünal, B. A. (2020). Türkiye’deki seçmen tercihlerinin coğrafi kümeleme analizi: 24 Haziran 2018 seçimleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 21-32.
- Yalanız, Y. & Zabun, B. (2021). Milli Görüş partilerinin eğitim ve kültür programlarının değerlendirilmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(33), 750-778.
- Yalanız, Y. (2011). *Milli Görüş Partileri’nin Eğitim ve Kültür Programları*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalanız, Y. (2021). Mehmet Recai Kutun. M. Maruf & Y. Yalanız (Ed.), *Milli Görüş - Hareketin Öncüleri* içinde (s. 85-112). Nobel.
- Yeşilada, B. A. (2002). The virtue party. *Turkish Studies*, 3(1), 62-81.
- Yılmaz, Ş. K. & Patır, S. (2011). Kümeleme analizi ve pazarlamada kullanımı. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 91-113.
- Yüksek Seçim Kurulu. <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>, Erişim tarihi: 11.07.2023.
- Zengin, B. (1992). 80 öncesi ve 90 sonrası siyasal konjonktür. *Panel Siyasi ve Fikri Analiz Dergisi*, (40), 26-29.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: Determining the level of interrelation between social and political changes has become one of the fundamental issues of political science. The question of whether social changes or political changes come to the fore as a dominant factor is one of the important and hot topics on the agenda. This is because it has been emphasized that we are living in a period that is coded as generational conflicts, generations x, y, z and beyond, where one is not at all like the other or where the new is not a continuation of the old. In this context, the most striking political activity that comes to the fore to measure these changes is elections. This is because the results of elections held in certain periods can be easily analyzed comparatively on a provincial and regional basis. Research on the relationship between social and political change in Türkiye reveals that despite the significant changes observed in the social sphere, voters largely remain on the same side of the political spectrum. In this study, the change in the vote rates of

the Milli Görüş parties, which had high vote rates in a certain period and then declined in the following years, is the center of attention.

Method: For this purpose, it was tried to group the provinces where the Milli Görüş parties received high, low, and medium level votes according to the vote rates they received in the elections in the 30-year period and to evaluate the change in the groups formed according to the vote rates in the 30-year period. In line with the aim of the study, it is aimed to classify the provinces according to the vote rates of the Refah Party in the 1995 elections, the Fazilet Party in the 1999 elections, the Saadet Party in the 2015 November and 2018 elections by clustering analysis and to determine the provinces with low, medium, and high votes. As a result of the classifications made with non-hierarchical clustering analysis, it is aimed to evaluate the change in the groups in which the provinces are in the 30-year period.

Result: As a result of the evaluation, it is seen that Kocaeli, Bayburt, and Konya provinces, which were among the provinces with high vote share according to the 1995 and 1999 election results, are also among the provinces with high vote share according to the 2015 and 2018 election results. According to 1995 and 1999 election results, Adıyaman, Elazığ, Erzurum, Gümüşhane, Sivas, Malatya, Kahramanmaraş, Karaman provinces, which were among the provinces with high vote share, are among the provinces with medium vote share according to 2015 and 2018 election results. According to 1995 and 1999 election results, Yozgat and Bingöl provinces, which were in the group of provinces with high vote share, are in the group of provinces with low vote share according to 2015 and 2018 election results. When the provinces that moved from the group of provinces with high votes to the group of provinces with both medium and low votes are analyzed, it is seen that these provinces are the provinces where the AK Party, which is sociologically fed from the same base as the Saadet Party, received high votes. Therefore, it is possible to interpret the relative decline in the votes of the Milli Görüş party, the Saadet Party, in these provinces not as a change in the ideological preference of the voters in these provinces, but as a shift of votes to another party that is considered to have the same roots.

Conclusion: However, it can be said that the provinces that were in the group of provinces that received low votes in the 1995 and 1999 elections are largely the same provinces that received low votes according to the 2015 and 2018 election results. Again, according to the results obtained, a strong correlation of 0.910 was found between the ranking values of the Milli Görüş parties according to the vote rates they received in the 1995 elections and the ranking values according to the vote rates they received in the 1999 elections. Likewise, a high correlation (0.750)

was found between the ranking values based on the vote rates received in the 2015 elections and the ranking values based on the vote rates received in the 2018 elections. The ranking values for the 1995 elections and the ranking values for the 2018 elections have a rank correlation above the medium level (0.625), and the ranking values for the 1999 elections and the 2018 elections, and the ranking values for the 1995 elections and the 2015 elections have a rank correlation at the medium level. Considering that 79 provinces were ranked according to the vote rates received in the elections, the statistically significant level of similarity between the rankings made according to the results obtained in different elections supports the conclusion that the provinces with high, low, and medium vote rates obtained in the clustering analysis are similar.

As the analysis shows, the dimension of the changes experienced by societies changes the societies but leads to a tendency towards the same point of the political spectrum in voting behavior. This result is also in parallel with the geographical distribution of voters, as reflected in the studies conducted so far. In this context, the argument that the changes experienced by societies will bring transformation in the political field does not stand on its feet.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yapay Zekâ Kullanımı Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir yapay zekâ aracından faydalanmamıştır.